

Mathias Willdal
08-545 429 04
mathias.willdal@b-pk.se

Justitiedepartementet

103 33 STOCKHOLM

Kommissionens förslag till direktiv om s.k. orphan works (KOM(2011) 289 slutlig)

Bonus Presskopia har genom remiss 2011-16-15 (Ju2011/4708/L3) beretts tillfälle att yttra sig i anledning av rubricerat förslag.

Bonus Presskopia är en ekonomisk förening med 15 bransch- och intresseorganisationer som medlemmar:

Bildleverantörernas Förening, Föreningen Svenska Kompositörer Av Populärmusik, Föreningen Svenska Läromedel, Föreningen Svenska Tecknare, Föreningen Svenska Tonsättare, Föreningen Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare, Journalisterna i Sverige AB, Konstnärernas Riksorganisation, Läromedelsförfattarna i Sverige AB, Svenska Fotografers Förbund, Svenska Förläggareföreningen, Svenska Musikförläggareföreningen, Sveriges Författarförbund, Sveriges Tidskrifter AB samt TU Service AB (Tidningsutgivarna).

Bonus Presskopia och dess medlemsorganisationer representerar således upphovsmän, förläggare och utgivare av upphovsrättsligt skyddade verk såsom fack- och skönlitteratur, läromedel, press, noter och bilder.

Bonus Presskopias uppgift enligt stadgarna är bland annat att

- efter uppdrag från medlemmarna förbereda och genomföra förhandlingar samt medverka till att avtal om mångfaldigande och tillgängliggörande till allmänheten kommer till stånd och i förekommande fall träffa sådana avtal, och
- inkassera, förvalta och fördela ersättningar till medlemmarna för mångfaldigande och tillgängliggörande av litterära och konstnärliga verk samt alster skyddade av upphovsrätten närstående rättigheter,

Ett stort antal avtal avseende kopiering för undervisningsändamål och intern information har träffats med organisationer, företag, myndigheter, skolor, universitet m.fl. Dessa avtal är baserade på bestämmelser om avtalslicens i upphovsrättslagen.

Bonus Presskopia ek. för. Box 45006, 104 30 Stockholm.

Organisationsnummer: 769603-7345. Styrelsens säte: Stockholm. Besöksadress: Västmannagatan 48, Stockholm.
Telefon: +46-(0)8-545 429 00. Telefax: +46-(0)8-545 429 10. E-post: info@b-pk.se. Internet: www.bonuspresskopia.se.
Bankgiro: 5981-1356. Plusgiro: 60 511 29-2. Momsregistreringsnummer: SE769603734501.

2011-08-12

Sedan en tid tillbaka förs även diskussioner internt samt med arkiv och bibliotek om licensiering av digitalisering och tillgängliggörande av upphovsrättsligt skyddade verk som finns i arkiv och biblioteks samlingar.

Bonus Presskopias synpunkter på förslaget kan sammanfattas i följande punkter:

1. Digitalisering och tillgängliggörande av föräldralösa verk bör ske genom licensiering av rättighetsförvaltande organisationer.
2. För de tillstånd som organisationerna lämnar genom licenser ska ersättning som avtalsparterna överenskommer erläggas.
3. Ett eventuellt direktiv på området ska tillåta medlemsstaterna att införa de lösningar på problemet med föräldralösa verk som de själva önskar.

Ett grundläggande problem med kommissionens förslag är att det inte löser det reella problemet med digitaliseringen av kulturarvet, nämligen att det är praktiskt omöjligt för kulturarvsinstitutionerna att hantera rättighetshanteringen på individuell basis vid den massdigitalisering som är målsättningen.

Förslaget riskerar att göra det dyrare och mer besvärligt att klarera rättigheter till skada för såväl rättighetshavarna som användarna. Förslaget medför i praktiken att kulturarvsinstitutionerna pådyvlas stora kostnader för att söka efter rättsinnehavare samtidigt som rättsinnehavarna förlorar sin rätt till rimlig ersättning.

Förslaget innebär att verk kan användas fritt i hela EU fram till dess en rättsinnehavare gör gällande ett krav på vederlag. Rättsinnehavaren kan då få ersättning för framtida användning men däremot inte för den användning som redan har skett.

Det kan starkt ifrågasättas om en sådan ordning är i överensstämmelse med trestegstestet i Bernkonventionen, TRIPS-avtalet, WIPO Copyright Treaty samt WIPO Performances and Phonograms Treaty. Det är även oklart hur direktivförslaget förhåller sig till den uttömmande katalogen av möjliga inskränkningar i artikel 5 i direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället.

Den möjliga vägen framåt, för att undvika orimliga kostnader och avsevärd byråkrati, är tvärtom en kollektiv klarering av rättigheterna. I Sverige och i övriga Norden har vi från både användar- och rättsinnehavarsidan goda erfarenheter av att kombinera sådana kollektiva avtal med avtalslicenser. Avtalslicenser omfattar redan i dag föräldralösa verk och skulle kunna vara en möjlig lösning även för paneuropeiska licenser för digitalisering och tillgängliggörande av de nationella kulturarven.

2011-08-12

Det är därför av vikt att ett eventuellt direktiv på området tillåter medlemsstaterna att själva få bestämma hur problemet med föräldralösa verk ska lösas för att därigenom tillförsäkra att de medlemsstater som så önskar kan lösa problemet till exempel genom existerande och framtida bestämmelser om avtalslicenser. För det fall bestämmelser om avtalslicenser i nationell lagstiftning inte anses möjliggöra tillgängliggörande av digitaliserade verk över nationsgränserna, torde det för EU- och EES-områdenas del kunna avhjälpas genom bestämmelser härom i direktivet.

Bonus Presskopia ser för närvarande över kommissionens förslag mer i detalj tillsammans med International Federation of Reproduction Rights Organisation (IFRRO). Det arbetet kan komma att resultera i mer konkreta synpunkter på själva direktivtexten som vi i så fall återkommer till departementet med i september.

Stockholm som ovan

Christer Johansson
VD